

Tina Baloh

SPODBUJANJE MEDKULTURNEGA DIALOGA

POVZETEK

Projekt Vklopi se je program spodbujanja medkulturnega dialoga z državljani tretjih držav, ki je potekal v Celju od 5. januarja do 30. junija 2015 v izvedbi UPI – ljudske univerze Žalec. Namenjen je spodbujanju sodelovanja med domačim prebivalstvom in državljani tretjih držav na najrazličnejših področjih vsakdanjega življenja kot tudi ozaveščanju javnosti o pomenu strpnosti in medkulturnega dialoga ter promociji etnične raznolikosti. V projektu, ki ga sofinancirata EU iz Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav in Ministrstvo RS za notranje zadeve, so bile izvedene različne dejavnosti: kulinarične delavnice, radijske oddaje, zaključna prireditev s predstavitvijo državljanov tretjih držav na stojnicah, anketa in priprava brošure. S projektom, katerega naročnik je omenjeno ministrstvo, Slovenija izvaja ukrepe integracije, s katerimi državljanom tretjih držav zagotavlja možnosti za vključitev v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije.

Ključne besede: medkulturni dialog, državljani tretjih držav, Evropski sklad za vključevanje državljanov tretjih držav

PROMOTION OF INTERCULTURAL DIALOGUE – ABSTRACT

The Vklopi se ("Integrate") project (January 5 – June 30, 2015) is a programme for promotion of intercultural dialogue between third-country nationals and their host society. Its aim is to promote the co-operation between the home country and third-country nationals in different fields of everyday life as well as the promotion of ethnic diversity and raising awareness about the importance of intercultural dialogue and tolerance. The project is co-financed by the EU through the European Fund for the Integration of Third-Country Nationals and the Slovenian Ministry of the Interior, and represents one of the integration policy measures that facilitate integration of non-EU migrants into cultural, economic and social life in the Republic of Slovenia. The following activities were prepared or carried out within the project: intercultural cooking workshops, radio shows, intercultural stands, a survey, and a brochure.

Keywords: intercultural dialogue, third-country nationals, European Fund for the Integration of Third-Country Nationals

EVROPSKI IN PRAVNI OKVIR IZVAJANJA PROJEKTA

Programi spodbujanja medkulturnega dialoga z državljani tretjih držav se izvajajo v okviru večletnega programa Evropskega sklada za vključevanje državljanov tretjih držav 2007–2013, na podlagi katerega je Republika Slovenija začrtala strategijo vključevanja tujcev, ki imajo v Republiki Sloveniji dovoljenje za prebivanje, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije. Programi se osredotočajo na ciljno skupino državljanov tretjih držav, tj. migrante, ki prihajajo iz držav, ki niso članice Evropske unije. Pravna podlaga za izvajanje programov je Zakon o tujcih, ki v poglavju o integraciji določa, da »Republika Slovenija zagotavlja pogoje za vključitev tujcev, ki imajo v Republiki Sloveniji dovoljenje za prebivanje ali potrdilo o prijavi prebivanja, v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Republike Slovenije« (Zakon o tujcih, 2014, str. 4986). Ukrepi integracije so eden od temeljev migracijske politike (Večletni program 2007 – 2013, 2007, str. 5). Slovenija pa sledi leta 2004 sprejetim skupnim osnovnim načelom politike vključevanja migrantov v Evropski uniji, ki med drugim integracijo opredeljujejo kot dvo-smerni proces, vključevanje in nadgrajevanje protidiskriminacijske politike. Ministrstvo za notranje zadeve, ki je odgovorno za izvajanje ukrepov integracije tujcev, poleg programov medkulturnega dialoga zagotavlja programe učenja slovenskega jezika in seznanjanja s slovensko zgodovino ter programe informiranja (priprava priročnikov, brošur, ki jih ministrstvo predloži državnim organom) (Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja ..., 2012, str. 7088). Ti integracijski ukrepi naj bi zagotavljali hitrejše vključevanje tujcev v kulturno, gospodarsko in družbeno življenje Slovenije in so za udeležence brezplačni ob izpolnjevanju pogojev iz uredbe.

PROJEKT *VKLOPI SE*

Program spodbujanja medkulturnega dialoga z državljani tretjih držav je potekal od 5. januarja do 30. junija 2015 z namenom spodbujanja sodelovanja med različnimi kulturami, spodbujanja spoštljivega odnosa do kulturnih razlik, ozaveščanja o pomenu medkulturnega dialoga in promocije etnične raznolikosti.

Projekt *Vklopi se* so soustvarjali državljani tretjih držav, s čimer so imeli priložnost predstaviti lastne izkušnje življenja v Sloveniji kot tudi svojo kulturo in tradicijo. Prav tako je treba poudariti, da se je večina migrantov, ki smo jih nagovorili k sodelovanju, z veseljem odzvala vabilu. Irina Babicheva, izvajalka delavnice o ruski kuhinji, tako kot drugi sodelujoči meni, da potrebujemo več podobnih projektov, saj ti pomagajo tujcem pri lažji vključitvi v okolje, domače prebivalstvo pa prek kulinarike spoznava tradicionalne jedi, s tem pa tudi zgodovino, običaje in navade drugih držav. Poleg delavnice ruske kuhinje smo izvedli še bosansko, makedonsko, kitajsko in filipinsko kuharsko delavnico. Obiskovalci so bili nad njimi navdušeni, kar dokazuje tudi zadnja, ki je bila najbolj obiskana. Čeprav je bilo v ospredju kuhanje, je v neformalnem vzdušju potekalo sproščeno medkulturno druženje.

Druga projektna dejavnost je bil cikel *5 radijskih oddaj*, v katerih smo se posvetili naslednjim temam: kaj je medkulturni dialog, vzroki za migracije, zgodbe migrantov na Celjskem,

stereotipi ter medkulturni dialog v vrtcu in šoli. Oddaje smo pripravili v sodelovanju z državljani tretjih držav, strokovno javnostjo, lokalnim okoljem in Radiem Celje. Kot je v prvi radijski oddaji povedala gostja oddaje dr. Natalija Vrečer z Andragoškega centra Slovenije, se migracije v svetu krepijo, s čimer se večja potreba po medkulturnem dialogu. Dr. Vrečerjeva je dodala, da je prvi pogoj za uspešen medkulturni dialog usvojitve medkulturnih kompetenc. Pri tem ima ključno vlogo vzgojno-izobraževalni sistem, zato bi jih morali usvojiti zlasti učitelji in vzgojitelji. Treba se je tudi zavedati, da je vsaka družba večkulturna in da je uspešen medkulturni dialog pogoj za mir v svetu. V drugi radijski oddaji smo se pogovarjali o migracijah in k mikrofonu povabili dr. Marino Lukšič Hacin z Inštituta za izseljenstvo in migracije pri ZRC SAZU. Dr. Lukšič Hacinova se je uvodoma vprašala o smislu vprašanja o vzrokih za migracije glede na dejstvo, da je za živa bitja bolj običajno, da se selijo, kot pa da so statična. Navedla pa je tri glavne vzroke za selitve: gospodarske, politične in ekološke, pri čemer je opozorila, da razviti svet pozablja, da je s svojo politiko povzročil revščino in ekološke katastrofe v marsikateri državi in s tem tamkajšnje prebivalstvo prisilil v migracijo. Kot posebno obliko migracije je omenila nujno migracijo, ki je na primer značilna za diplomate, humanitarne delavce, novinarje, misijonarje. V tretji oddaji smo se posvetili stereotipom in obiskali člane debatnega kluba Gimnazije Celje Center. Po mnenju dijakov gre pri stereotipih večinoma za negativne predstave o neki skupini ljudi, ki smo jih ponotranjili med odraščanjem, ko se v posameznika usidrajo prek vzgoje, filmov, medijev. Lahko nas spodbujajo k temu, da vidimo v družbi probleme, ali delujejo kot blokada. S sodbami je treba počakati in človeka najprej spoznati. Vendar pa bo stereotip še vedno nekje v ozadju misli tudi, ko osebo spoznamo. In ko bo oseba naredila nekaj, kar bo potrdilo naš stereotip, jo bomo hitreje obsodili. V predzadnji radijski oddaji smo se med drugim pogovarjali s pomočnico ravnatelja II. OŠ Celje in svetovalno delavko iz Vrtca Zarja. Barbara Horvat Želj iz Vrtca Zarja meni, da je delo z otroki migranti glede na njene izkušnje odvisno od osebne ozaveščenosti in prepričanja, da večkulturnost bogati in da je večjezičnost prednost. Najtežje je takrat, kadar se vzgojitelj in otrok zaradi jezikovne ovire ne moreta sporazumevati, kar se dogaja pri albansko govorečih otrocih. Takrat je komunikacija zelo otežena. Z izzivom se spopadajo tako, da občasno pripravijo medkulturne ure, kjer se naučijo nekaj albanskih besed, povabijo starše, ki znajo oba jezika, organizirajo bralne urice. Željeva je še poudarila, da je bistveno otroku dati priložnost, da se predstavi v svojem jeziku. Sabina Vizjak, podravnateljica na II. OŠ Celje, pa nam je povedala, da je delo z otroki migranti na njihovi šoli stalna praksa. Otroci so toplo sprejeti, tudi učenci šole so navajeni na tuje sošolce. Iz leta v leto je teh otrok več, zato vsako leto poskušajo uvesti kakšno novost. Tako so letos dve učiteljici poslali na tečaj albanščine za vzpostavitev lažje komunikacije z albansko govorečimi otroki.

V oddajah so vsakič sodelovali tudi državljani tretjih držav, ki so glede na temo opisali svoje izkušnje, recimo zakaj so prišli v Slovenijo, kako so se vključili v novo življenje in s kakšnimi izzivi so se pri tem srečevali.

Projekt smo 3. junija 2015 zaključili na ploščadi pri Osrednji knjižnici Celje, kjer so državljani tretjih držav na stojnicah predstavljali kulturo in kulinariko svojih držav: Kosova, Makedonije, Paragvaja, Bosne in Hercegovine, Kitajske in Rusije.

ANKETA

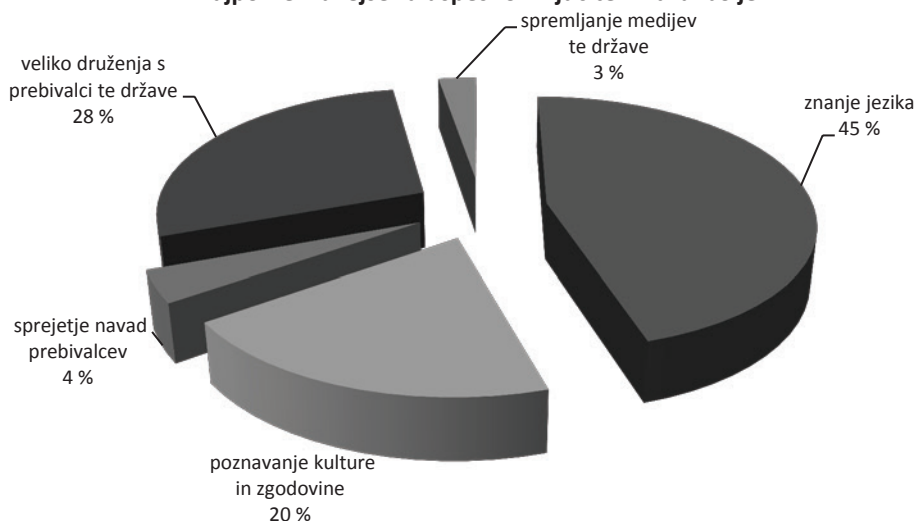
Posebna projektna aktivnost je bila izvedba ankete med državljani tretjih držav, s katero smo želeli pridobiti mnenje državljanov tretjih držav o medkulturnem dialogu in informacije o njihovem vključevanju v slovensko družbo. V anketi je sodelovalo 39 državljanov tretjih držav, ki so v naši organizaciji opravljali izpit iz slovenščine na osnovni ravni. Med anketiranci je bilo 20 moških in 19 žensk, po starosti sta prevladovali naslednji skupini: od 31 do 40 let (65 odstotkov) in od 25 do 30 let (26 odstotkov). Večina izmed anketiranih, kar 63 odstotkov, jih prihaja iz Bosne in Hercegovine, od koder je tudi sicer najštevilčnejša skupina migrantov v Republiki Sloveniji. Potem 15 odstotkov anketirancev prihaja iz Kosova, nekaj pa še iz Rusije, Srbije, Maroka, Makedonije in drugih držav. Kar 75 odstotkov anketirancev ima dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji, kot vzrok migracije pa so največkrat navedeni želja po pridobitvi državljanstva (31 odstotkov), zaposlitev in poroka (23 odstotkov). Med anketiranci je najmanjši delež visoko izobraženih, največ pa tistih s končano srednjo ali poklicno šolo. Izmed vseh vprašanih je zaposlenih malo več kot polovica.

V prvem delu ankete smo se osredotočili na sam pojem medkulturni dialog, ta del je obsegal pet vprašanj. Ob besedi medkulturni dialog anketiranci najprej pomislijo na različnost kultur (70 odstotkov) in sporazumevanje (16 odstotkov). Na vprašanje, kaj je najbolj pomembno za medsebojno razumevanje in spoštovanje med različnimi narodi, in sicer tako pri migrantih kot pri avtohtonem prebivalstvu, so anketiranci odgovorili, da bi avtohtono prebivalstvo moralo pokazati zlasti sprejemanje in spoštovanje ter potrpežljivost, migranti pa bi se morali naučiti jezik. Pri drugem vprašanju o glavnih razlogih za nerazumevanje in nespoštovanje med kulturami so anketiranci navajali, da so to nepoznavanje drugih kultur, strah pred neznanim in nepoznavanje jezika. Na vprašanje o tem, na katerih področjih življenja je razumevanja več in kje manj, so kot področje, kjer je medkulturni dialog najbolj uspešen, navedli šport (32 odstotkov odgovorov), in kot področje, kjer je medkulturni dialog najmanj uspešen, vero (32 odstotkov odgovorov).

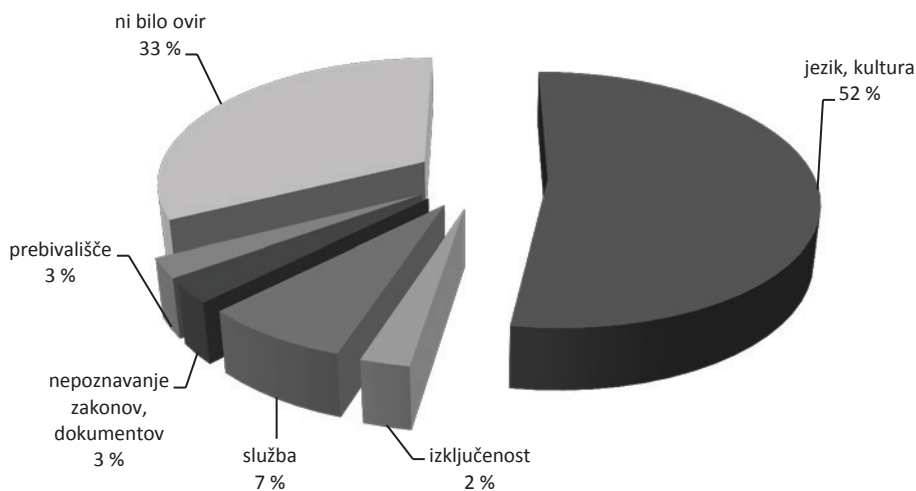
Drugi del ankete je obravnaval vključevanje migrantov v slovensko družbo. Obsegal je deset vprašanj: sedem vprašanj zaprtega in tri vprašanja odprtega tipa. Po mnenju anketirancev je za boljše vključitev v življenje v novi državi najbolj pomembno znanje jezika (45 odstotkov), na drugo mesto so postavili druženje z domačim prebivalstvom (28 odstotkov). Na vprašanje, kako so se prilagodili življenju v Sloveniji, so odgovarjali takole: sprejetje nekaterih navad in kulturnih značilnosti (28 odstotkov), gledanje slovenske televizije, branje časopisov, poslušanje radia (29 odstotkov). Kot pomembno navajajo še druženje s Slovenci (22 odstotkov). Pri vključevanju v družbo so jim najbolj pomagali družina in sorodniki, na drugem mestu so prijatelji. Kot jezik sporazumevanja, ko gre za uradne namene, so vsi navedli slovenščino, doma se večinoma sporazumevajo v svojem maternem jeziku (71 odstotkov vseh odgovorov), na delovnem mestu večinoma v slovenščini (90 odstotkov). Med ovirami, s katerimi so se najpogosteje srečevali, so navedli: jezik/kultura (52 odstotkov), brezposelnost (sedem odstotkov), nepoznavanje zakonov, predpisov (trije odstotki), 13-krat pa so zapisali, da ni bilo ovir. Ob koncu ankete smo jih

vprašali še, kako bi opisali tipičnega Slovence; med odgovori izstopajo naslednje lastnosti: prijazen, delaven, pripravljen pomagati in ustrežljiv. Zadnji vprašanji v anketi sta bili, kaj jim je v Sloveniji oziroma pri Slovencih najbolj všeč in kaj najmanj. Anketirancem so najbolj všeč prijaznost, komunikativnost, narava in kulinarika, najmanj pa nespoštovanje drugih in zavist.

Najpomembnejše za uspešno vključitev v družbo je:

Ovire, na katere sem naletel/a

ZAKLJUČEK

Projekti, kakršen je spodbujanje medkulturnega dialoga, so dobrodošli, potrebni in pomembni, kar dokazuje odziv tako državljanov tretjih držav kot domačega prebivalstva. Sodelujočim državljanom tretjih držav je projekt omogočil predstaviti svojo kulturo, svoje razmišljanje, svojo zgodbo širši javnosti. Ponudil jim je medijski prostor in prostor neformalnega druženja z domačim prebivalstvom. To druženje je bilo najbolj pristno na kulturnih delavnicah, saj je ljudi povezal skupni interes in je medkulturni dialog potekal v sproščenem, neformalnem vzdušju. Podobno uspešna je bila zaključna prireditev, ki je bila namenjena promociji etnične raznolikosti in druženju. Prek radijskih oddaj pa smo medkulturnemu dialogu zagotovili več medijske pozornosti, saj gre za temo, ki jo mediji obravnavajo redko, če že, pa gre pri poročanju v zvezi z migranti večinoma za negativne novice. V oddajah smo temo osvetlili z različnih vidikov in iskali dobre prakse, s čimer smo vsaj malo pripomogli k ozaveščanju o pomenu medkulturnega dialoga. Prav mediji so tisti, ki bi lahko ogromno pripomogli k širjenju medkulturnega dialoga v javnosti, in lahko si le želimo, da bi mu v prihodnosti posvetili več prostora, saj si ga vsekakor zasluži.

LITERATURA

- Anclin, M. in Baloh, T. (2015). *Anketa o medkulturnem dialogu z državljani tretjih držav*. Žalec: UPI – ljudska univerza Žalec.
- Uredba o načinih in obsegu zagotavljanja programov pomoči pri vključevanju tujcev, ki niso državljani Evropske unije (2012). *Uradni list RS*, 70. Pridobljeno s <http://www.uradni-list.si/1/content?id=109799>.
- Večletni program 2007–2013, Sklad za vključevanje državljanov tretjih držav*. Pridobljeno s http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/UFZJN/PEES/Evropski_sklad_za_integracijo/05_Sklad_za_vkljucevanje_-_Vecletni_program.pdf.
- Zakon o tujcih (2014). *Uradni list RS*, 45. Pridobljeno s http://www.uradni-list.si/_pdf/2014/Ur/u2014045.pdf#!u2014045-pdf.